

Biuletyn Numer 7 - sierpień 2014

Projekt „Obywatel Senior”

realizowany przez Stowarzyszenie „Rodzina Kolpinga w Bochni”

Senior aktywny wolontariusz

Projekt realizowany przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

Przeszłość minęła, przyszłość jeszcze nie nadeszła TERAZ jest odpowiedni moment by działać

Kluczową wartością krajów europejskich jest aktywna postawa obywatelska stanowiąca o jakości życia ich mieszkańców. Standardem w silnej demokracji - rozumianej nie tylko jako machina rządowa, ale posiadającej formy współpracy społecznej - jest zaangażowanie obywateli w jej tworzenie. W takim ujęciu Unia Europejska stanowi nie tylko obszar gospodarczy, ale „projekt polityczny, społeczny i kulturalny, co odróżnia ją od innych regionów świata” (Frey, 2007).

Przykładem sformalizowanej aktywności społecznej jest wolontariat (promowany przez Unię Europejską m.in. w trakcie Europejskiego Roku Wolontariatu w 2011 r.). Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2010 r. nr 234, poz. 1536 ze zm.) wolontariusz: to osoba fizyczna, która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje

świadczenia na zasadach określonych w ustawie. Wolontariusz może wykonywać świadczenia na rzecz organizacji pozarządowych, podmiotów kościelnych i wyznaniowych, spółdzielni społecznych, a także organów administracji publicznej lub podległych im jednostek. Ustawa reguluje warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń.

Wolontariusze to niezwykle cenny potencjał instytucji publicznych i organizacji pozarządowych. Przez swoje niestandardowe podejście do prowadzonych działań, doświadczanie i pasję często łamią stereotypy, зараżają swoją aktywnością, dzielą się wiedzą. Pomagają wypełniać misję i realizować cele podmiotów prowadzących działania pro publico bono, rozwiązywać trudne problemy społeczne. Szczególnie w wydarzeniach mających

wolontariacki charakter uwidacznia się prawo wyboru samodzielnych działań, szukania rozwiązań, podejmowania decyzji i ponoszenia konsekwencji tych wyborów.

Każdy rodzaj pracy może być wykonywany na zasadzie wolontariatu – nie tylko prace bardzo proste, które nie wymagają odpowiedniego, zawodowego przygotowania. Wolontariusz więc to nie tylko dobrodziej, pomocnik, opiekun, społecznik, ale także nauczyciel, informatyk, polityk, inżynier, grafik, który korzysta ze swej wiedzy pomagając innym.

Większość organizacji pozarządowych skutecznie prowadzi swoje prace dzięki zaangażowaniu wolontariuszy. Ich życzliwe i profesjonalne podejście do podopiecznych (w różnym wieku) jest nie do przecenienia. Natomiast zadaniem organizacji publicznych (bibliotek, domów kultury, uczelni wyższych) oraz władz rządowych i samorządowych jest stwarzanie przestrzeni dla takiej aktywności, szczególnie osób starszych, która da im poczucie bezpieczeństwa, przyniesie satysfakcję, podniesie poczucie własnej wartości.

Programy, w których uwzględnione są metody promujące wolontariat są sprawdzoną, skuteczną metodą integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym seniorów. Wspierają tworzenie nowych międzypokoleniowych relacji społecznych między mieszkańcami miejscowości, w których są realizowane, przyczyniają się do nawiązania i regularnego podtrzymywania wielu nowych relacji społecznych o charakterze nieformalnym.

Pomaganie innym jest także okazją do ciągłej nauki i rozwoju. Po przejściu na emeryturę seniorzy mogą rozwijać talenty i zainteresowania, na które w trakcie aktywności zawodowej brakowało im czasu. Starsi wolontariusze podkreślają, że podjęcie wolontariatu sprawiło, że poczuli się potrzebni, ważni dla tych, którym pomagają,

umocniło to w nich poczucie własnej wartości i zmotywowało do współpracy z innymi wolontariuszami.

Doświadczenia wielu bibliotek, instytucji, organizacji, które pracują z osobami powyżej 50 roku życia, stanowią dowód pozytywnego wpływu wolontariatu na całą rodzinę. Zaangażowanie w działania różnego typu placówek osób w różnym wieku przyczynia się do zacieśnienia więzi społecznych. Dla osób starszych, osób samotnych czy chcących podjąć pracę uczestnictwo w pracach na rzecz instytucji czy organizacji może mieć działanie aktywizujące i motywować do dzielenia się wiedzą, podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych, czy w szczególnych przypadkach - podjęcia pracy. Angażowanie się seniorów wolontariat stanowi szansę na nawiązanie kontaktów z rówieśnikami, wzmacnianie i rozwój pasji i zainteresowań. Praca w charakterze wolontariusza umożliwi świadomemu wywieraniu wpływu na otaczającą rzeczywistość. Daje poczucie bycia aktywnym członkiem społeczeństwa. Wolontariat pozwala z dystansem spojrzeć na własne problemy i trudności. Często nabierają one zupełnie innego znaczenia, gdy zostaną zestawione z problemami innych ludzi.

Osoby starsze dysponują zgromadzoną wiedzą. Jeśli otrzymają odpowiednie wskazówki i wsparcie, są w stanie wykorzystać swój potencjał kreatywności, który jest niezbędnym elementem zasobów ludzkich. Istotnym warunkiem wstępnym jest rozpoznanie i użycie umiejętności i kompetencji oraz wiedzy i kwalifikacji pozyskanych w życiu zawodowym i osobistym. Uznanie kompetencji, zainteresowań i motywacji starszych osób przyczynia się do szacunku wobec ich dokonań.

Wolontariat uświadamia osobom 50+, że poza pracą i rodziną jest jeszcze olbrzymia, niewykorzystana przestrzeń, w której można się realizować.

1. Wolontariat seniorów w Polsce (diagnoza)

W Europie postępuje proces starzenia się społeczeństwa, który nie ominął także Polski. Wydłuża się dalsze trwanie życia mieszkańców krajów europejskich na skutek poprawy ich sytuacji materialnej i postępu w zakresie medycyny z jednej strony a spadkiem dzietności z drugiej.

Jednym ze sposobów łagodzenia konsekwencji zmian demograficznych i społecznych, obecnie promowanym m.in. przez Unię Europejską (UE) i Światową Organizację Zdrowia (WHO), jest wdrażanie koncepcji aktywnego starzenia się. Zakłada ona umożliwienie jednostkom jak najdłuższego pozostawania samodzielnym i aktywnym w życiu społeczeństwa przez podtrzymanie produktywności ekonomicznej i aktywności społecznej.

W Polsce istnieje wieloletnia tradycja pracy społecznej, tradycja pomagania sobie wzajemnie, angażowania się w problemy innych. Osoby, które działały na tym polu, określano mianem społeczników i altruistów. Jednak słowo „wolontariat” i „wolontariusz” są w Polsce stosunkowo nowe. Zaczęły być powszechnie używane dopiero

w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Z tego względu termin ten jest dla wielu osób starszych nie-zrozumiały, bądź negatywnie kojarzony z przymusową, często bezcelową, pracą społeczną znaną im z czasów PRL-u.

Na rodzaj aktywności podejmowanych przez osoby stare wpływ mają m.in.: wykształcenie, środowisko rodzinne, osobowość, stan zdrowia i kondycja fizyczna, warunki bytowe, płeć, miejsce zamieszkania, instytucje kultury. Aktywność seniorów osadzona jest więc w szerokim kontekście społecznym.

Szczególnym obszarem edukacyjnym jest przygotowanie do bycia świadomym i poinformowanym obywatelem, w tym osobą, która może się zaangażować społecznie w różne działania na rzecz swojego środowiska lokalnego, szczególnie do świadczenia wolontariatu. Świadczenie wolontariatu przez osoby starsze jest okazją do uczenia się, czyli wolontariat jest zatem uznawany jako bardzo cenne doświadczenie nieformalnego uczenia się dla osób ze wszystkich grup wieku, nie tylko młodzieży. Z badań wynika, że jednym z hamulców wolontariatu osób starszych jest obawa, czy podążają zadaniom.

Badania Eurobarometru dla Polski dotyczące postrzegania osób po 55. roku życia w kategoriach użyteczności dla społeczeństwa potwierdzają wyniki badania CBOS. Według respondentów osoby starsze wnoszą wkład przede wszystkim jako opiekunowie wnuków (83%), podpora finansowa dla swoich rodzin (65%), opiekunowie chorych lub niepełnosprawnych członków rodziny (64%), jako konsumenci (59%), jako pracownicy (53%). Zaledwie 31% biorących udział w badaniu postrzega ich jako wolontariuszy.

W badaniu z 2010 r. odsetek osób mających co najmniej 65 lat pracujących społecznie w ramach organizacji obywatelskich wynosił 20%, a na rzecz swojego środowiska lub osób potrzebujących zaledwie 7%. Wolontariat wśród polskich seniorów nie jest więc popularną formą aktywności.

Spoleczne oczekiwania najprawdopodobniej wpływają na zachowania osób starszych, w tym mogą powstrzymywać ich przed podejmowaniem określonych aktywności, zwłaszcza jeśli dodatkowo osoby te narażone są na dyskryminację, niestety w świetle badań często odczuwaną przez polskich seniorów. Do działań służących aktywizacji seniorów przez wolontariat przywiązuje się zdecydowanie mniejszą wagę niż do ich aktywizacji zawodowej.

„A wolontariat to bardzo prosta idea - wystarczy zrobić coś dla kogoś innego, nie kierując się własnym interesem” (Krzysztof Stanowski, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych).

Optymizmem na przyszłość napawa fakt, że doświadczenia podmiotów, które współpracują z wolontariuszami po pięćdziesiątce, są bardzo pozytywne. Różnorodność wieku wolontariuszy wzbogaca zespół organizacji, sprzyja międzypokoleniowej wymianie doświadczeń.

Z drugiej strony - osoby, które są na emeryturze, nadal chcą być aktywne i przydatne dla innych. Wiele z nich ma siły i chęć, aby jeszcze czegoś dokonać. Wolontariat pozwala im twórczo i pożytecznie zagospodarować czas wolny, umożliwia dzielenie się zgromadzonymi umiejętnościami i życiowym doświadczeniem. Dla wielu osób starszych wolontariat jest sposobem na wyjście z domu, pokonanie samotności i nawiązanie nowych znajomości. Współpraca z innymi wolontariuszami, angażowanie się w życie organizacji

2. Współpraca z wolontariuszami seniorami

Wolontariat nie jest popularny wśród osób powyżej pięćdziesiątego roku życia. Wiele z nich nie zna znaczenia tego pojęcia. Niektórzy kojarzą go

z przymusowymi akcjami społecznymi, z którymi mieli do czynienia w młodości, bądź z pracą, wymagającą głębokich poświęceń i wyrzeczeń.

Wolontariat senioralny powinno się organizować zupełnie inaczej niż młodzieżowy. Chcąc nawiązać dobre relacje z wolontariuszami, trzeba mieć na względzie ich potrzeby i oczekiwania. Wiąże się to z zaplanowaniem czasu na wzajemne poznanie, ustalenie zasad współpracy i komunikacji. Zachowanie równowagi pomiędzy daniem i braniem jest warunkiem udanej współpracy wolontariackiej osób starszych i instytucji czy organizacji na rzecz których pracują. Przyniesie ona wtedy oczekiwane efekty. Konieczne jest dokonanie diagnozy każdego seniora pod kątem prezentowanych kompetencji, mocnych i słabych stron, doświadczenia, umiejętności pracy w grupie. Rozmowy powinny być prowadzone bez pośpiechu, we właściwym otoczeniu i atmosferze. Przygotowując do wolontariackiej misji powinno się dbać o partnerskie relacje. Osoba starsza powinna decydować ile chce poświęcać wolnego czasu, na rzecz jakich osób i w jakim miejscu. Osoby starsze należy kierować do miejsc, które on wspiera, ale równocześnie które go wzmacniają.

Wolontariat nie jest ofertą dla wszystkich osób 50+. W starszym wieku mogą pojawić się ograniczenia uniemożliwiające podjęcie tego rodzaju aktywności (stan zdrowia, obowiązek opieki nad wnukami lub innymi członkami rodziny, zła sytuacja materialna itd.). Generalnie, w wolontariat angażują się na ogół osoby lepiej wykształcone, które w większości dobrze oceniają swoją sytuację materialną, starość zaś postrzegają jako etap rozwoju, zdobywania nowych umiejętności. Starsze osoby często podejmują się zadań, które wymagają specjalistycznych umiejętności czy życiowego doświadczenia, poświęcają też więcej czasu na wolontariat niż osoby młode i na dłużej związują się

z organizacją.

Przedstawiciele organizacji współpracujących z wolontariuszami seniorami oraz takich, które te współpracę chciałyby podjąć podkreślają, że największą korzyścią takiej współpracy jest ich:

- doświadczenie życiowe
- większa dyspozycyjność
- odpowiedzialność i obowiązkowość
- zaangażowanie
- rzadka rezygnacja z podjętych zobowiązań
- możliwość poświęcenia większej ilości czasu na wolontariat niż ma to miejsce w przypadku ludzi młodych

Seniorzy angażują się głównie w działania:

1. z zakresu edukacji, zdrowia, kultury i sztuki, a także związanych z ubóstwem, problemami w nauce dzieci i młodzieży oraz niepełnosprawnością.
2. w prace fizyczne oraz ogólnie „pomaganie” ludziom i/lub zwierzętom

Najczęściej pomaga się rówieśnikom będącym w potrzebie, zamieszkałym blisko miejsca pobytu wolontariuszy-seniorów lub w mieście/regionie, ale nie bezpośrednio w okolicach domu. Poświęcają też więcej czasu na działania ochotnicze w tygodniu, a nie w weekendy.

Główną siłą motywującą do podjęcia takich działań jest poczucie bycia przydatnym, potrzebnym komuś oraz niesienie pomocy potrzebującym. Kolejne kluczowe motywacje to poprawa samopoczucia, kontakt z innymi ludźmi oraz odczucie, że w razie potrzeby ktoś również im pomoże.

Większość seniorów zainteresowanych wolontariatem preferuje pracę indywidualną, ale w grupach wolontariackich z różnych przedziałów wiekowych. Zainteresowaniem cieszą się takie działania, w których wolontariusz ma możliwość wyboru godzin i dni pracy oraz możliwość decydowania

o tym, komu i jak będzie pomagał. Generalnie, osoby starsze nie lubią zbyt sformalizowanych procedur. Nie zawsze więc chcą podpisywać umowy wymagane przy realizacji większości projektów.

W opinii 30% organizacji współpracujących obecnie z wolontariuszami seniorami nie ma żadnych barier we współpracy z seniorami. Pozostałe organizacje jako główne bariery wymieniały ograniczenia wynikające ze stanu zdrowia, ograniczoną sprawność fizyczną, mniejszą mobilność oraz niechęć do nowości (np. praca z komputerem).

Głównym powodem braku współpracy z wolontariuszami seniorami jest w opinii organizacji fakt, że tacy wolontariusze nie zgłaszają się sami do pracy. Dlatego też z informacją należy aktywnie wychodzić na zewnątrz, nie czekając aż po-tencjalni

PODSUMOWANIE

wolontariusze 50+ sami pojawiają się w centrach wolontariatu.

Osoby, które już obecnie są wolontariuszami mają znacząco mniej obaw, niż osoby, które wolontariuszami jeszcze nie są (ale są wolontariatem zainteresowane). Seniorzy ze starszych grup wiekowych (66+) mają wyraźnie więcej obaw związanych z wolontariatem.

Warto stosować różne sposoby docierania do osób 50+ z informacją o wolontariacie, poprzez np. organizowanie spotkań informacyjnych, media, broszury, ulotki. Jako źródła informacji warto wykorzystać dzieci lub wnuki, które już pracują wolontarystycznie. Warto również umożliwić kandydatom na wolontariusza kontakt z już działającymi wolontariuszami, najlepiej także 50+.

Wolontariat należy do sprawdzonych form aktywizacji seniorów. Mimo tego, nadal ma w Polsce charakter marginalny. Aktywność społeczna seniorów pozostaje na niskim poziomie. Małe zaangażowanie osób starszych można tłumaczyć czynnikami społecznymi, psychologicznymi i kulturowymi. Trzeba też pamiętać o poważnym ograniczeniu, jakim jest stan zdrowia, często uniemożliwiający podjęcie takiej aktywności.

Podjęcie działań aktywizujących, trzeba brać pod uwagę niejednorodność grupy osób starszych. W osiągnięciu zadowolenia z życia, znaczenie mają rodzaj i jakość aktywności.

Szansą dla osób starzejących się na utrzymanie aktywnego stylu życia jest wcześniejsze planowanie życia na emeryturze, wsparcie ze strony członków rodziny i rozwój programów służących zaangażowaniu starszych osób do takich aktywności. Ważne jest, aby starsza osoba widziała sens w tym, co robi. Dlatego też należy przyjąć, że nie ma jednego wzorca starości dla wszystkich. Jednostki muszą wybierać te działania, które w ich odczuciu przynoszą im najwięcej korzyści.

Osiągnięcie pozytywnych efektów wymaga koordynacji działań narzeczonego systemu aktywizacji seniorów. Dlatego tak ważna jest zapowiedź ministra MPiPS Władysława Kosiniak-Kamysza o tworzeniu od 2015 roku Centrów Aktywności Seniora WIGOR. Mają stanowić przykład skutecznej współpracy samorządów, organizacji pozarządowych i biznesu na rzecz edukacji, integracji i zdrowego stylu życia osób w podeszłym wieku, z wykorzystaniem ich wiedzy i doświadczenia.

Powiatowy Rzecznik Konsumentów przyjmuje w Starostwie Powiatowym w Bochni,
ul. Kazimierza Wielkiego 31, pokój nr 219, godziny urzędowania: poniedziałek od 8:00 do 16:00,
wtorek-czwartek 7:30 – 15:30, piątek dzień wewnętrzny, tel. 14 615 37 00 lub 14 615 37 58,
e- mail: konsumenci@powiat.bochnia.pl

Punkt Informacyjno-Ewidencyjny Narodowego Funduszu Zdrowia
mieści się w budynku Starostwa Powiatowego w Bochni pokój nr 6, parter.
Czynny w godzinach:
poniedziałek-wtorek: 8.00-12.00, środa: 10.00-14.00, czwartek-piątek: 8.00-12.00
tel. 14 611 79 57

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bochni
ul. Windakiewicza 9/5, tel. 14 611 97 40
e-mail: pcprbochnia@wp.pl strona internetowa: www.bochnia.pcpr.pl

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bochni
ul. Kolejowa 14, tel: 14 615 39 10
e-mail: mopsbochnia@wp.pl strona internetowa: www.mopsbochnia.pl

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bochni (dla obszaru Gminy Bochnia)
ul. Kazimierza Wielkiego 26, tel : 14 611 67 76
e-mail gopsbochnia@poczta.onet.pl strona internetowa: www.bochnia-gmina.pl/gzps.htm

Samodzielny Publiczny Miejski Zakład Opieki Zdrowotnej
ul. Floris 22, tel. 14 612 48 66
e-mail: spmzoz@bochnia.pl strona internetowa: www.zoz.bochnia.pl

Miejski Dom Kultury,
ul. Regis 1 tel. 14 611 69 35,
e-mail: mdk@bochnia.pl strona internetowa: www.mdk.bochnia.pl
Kino REGIS tel. 14 611 69 35 w. 27
e-mail: kinoregis@bochnia.pl strona internetowa: www.kino.bochnia.pl

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Wiktora w Bochni,
ul. Mickiewicza 5, tel. 14 612-22-32, 14 612-21-03,
e-mail: biblioteka@biblioteka-bochnia.pl strona internetowa: www.biblioteka-bochnia.pl

Muzeum im. prof. Stanisława Fischera w Bochni,
Rynek 20, tel. 14 612-24-26 14 612-32-85
e-mail: kontakt@muzeum.bochnia.pl strona internetowa: www.muzeum.bochnia.pl

Stowarzyszenie „Rodzina Kolpinga w Bochni”

Biuro projektu „Obywatel Senior”

32-700 Bochnia , ul. Wyspiańskiego 25

tel./fax 14 6351117

bochnia@kolping.pl

FORUM SENIORA: www.kolping-bochnia.pl

